

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
15 червня 2022 року*

ОДЕСА

УДК: 371.013+378(01)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Соловейчук Олена Максимівна – секретар Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №11 від 30.06.2022 р.)*

Рецензенти:

Дарманська І. М. - доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету педагогічної освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Княжева А. І. - доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Сучасні методи та форми організації освітнього процесу у закладах вищої освіти: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної конференції. Одеса : Університет Ушинського, 2022. 261 с.

До збірника ввійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої різним аспектам організації освітнього процесу у закладах вищої освіти, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, підготовці фахівців соціономічної сфери.

Науковці та студенти висвітлюють питання щодо сучасних методів та форм організації освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

Розробці зазначених питань приділяють увагу О. Ануфрієва – оцінка освіти на базі кваліметричного підходу, В. Бикова – специфіка використання освітнього моніторингу, В. Бондар – технологія і теоретичні основи педагогічного аналізу, Г. Дмитренко, В. Олійник – основи вимірювання результативності діяльності педпрацівників, Г.Єльникова – моніторинг діяльності учнів та вчителів у межах адаптивного управління, основи адаптивного управління, Т. Лукіна – вивчає питання моніторингу якості освіти та ін.

У рамках пілотного дослідження з'ясовано, по-перше, що сьогодні моніторинг є важливою складовою ефективного управління закладом освіти, по-друге, виявлено який моніторинг систематично проводиться в закладах загальної середньої освіти. Результати пілотного діагностування засвідчили, що 73% шкіл систематично проводять моніторинг результатів навчальних досягнень учнів з різних дисциплін; 43% шкіл проводять моніторинг результатів управлінської діяльності керівників; 45% – моніторинг результатів виховної роботи; 97% – моніторинг за відвідуванням учнями школи; 98% – моніторинг ведення документації тощо.

Отже, теоретичний аналіз літератури та результати моніторингового дослідження засвідчили, що моніторинг є важливою складовою ефективного управління сучасним закладом освіти. Значущим є врахування чинників, що впливають на результати моніторингу та процес планування освітньої діяльності, а саме: чинники, що перекручують істинні оцінки; досконалість діагностичного інструментарію; професійність і відповідна підготовленість кадрів; зміна кадрів у процесі дослідження; періодичність проведення діагностування; відбір учасників дослідження; вплив соціально-територіального середовища; швидкість протікання періоду адаптації учасників дослідження; фактори, що не змінюються з часом, і фактори, що змінюються.

Список використаних джерел:

1. Булах І. Моніторинг якості освіти. URL : <http://do.gendocs.ru/docs/index-1128.html>.

ПОЛІЩУК Наталія Миколаївна

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ ЗВО

У науково-педагогічній літературі та педагогічній практиці поняття «навчальний процес», «процес навчання», «навчання» часто створюють синонімічний ряд. Проте чисельні дослідження, зокрема, С.І. Архангельського, Ю.К. Бабанського, В.І. Бондаря, С.П. Баранова, В.І. Загвязинського, В.В. Краєвського, В.С. Ледньова, І.Я. Лернера, В.І. Лозової, І.В. Малафіїка, В.А. Онищука, В.Ф. Паламарчук, П.І. Підкасистого, О.Я. Савченко,

В.О. Сластьоніна, М.М. Скаткіна, Г.І. Щукіної, В.В. Ягупова та інших, наголошують на суттєвій відмінності між ними.

У «Сучасному словнику з педагогіки» навчання визначене як «цілеспрямований педагогічний процес організації й стимулювання активної навчально-пізнавальної діяльності учнів з оволодіння науковими знаннями, уміннями й навичками, розвитку творчих здібностей, світогляду, морально-етичних поглядів і переконань» [2, с. 199]. Як бачимо, це, по суті, не визначення навчання, а перелік завдань, які постають у його процесі (оволодіння науковими знаннями, уміннями й навичками, розвиток творчих здібностей, світогляду, морально-етичних поглядів і переконань учнів), а також засобів, за допомогою яких ці завдання вирішуються (організація й стимулювання активної навчально-пізнавальної діяльності учнів). Відтак, у даному підході відображено лише процесуальний характер навчання, а не розкривається його зміст і сутність.

Існують й інші визначення даної категорії. Так, Б.Т. Ліхачов трактує навчання як суспільне явище, сутністю якого є цілеспрямована, організована, систематична передача старшим і засвоєння підростаючим поколінням досвіду суспільних відносин, суспільної свідомості, культури виробничої праці, знань про активне перетворення й охорону навколишнього середовища; як процес являє собою цілеспрямовану, організовану за допомогою спеціальних методів і різноманітних форм активну навчальну взаємодію вчителів та учнів [3, с. 20].

Навчання - це не одна діяльність.

Процес навчання - це спеціальна форма передачі й засвоєння суспільно-історичного досвіду, придбаного людьми протягом століть і вираженого у вигляді системи наукових знань, суджень, правил тощо. Як процес, навчання містить у собі дві органічно пов'язані діяльності (або субдіяльності), а саме: викладання - діяльність учителя (викладача) у процесі навчання, спрямований на організацію навчальної діяльності учнів (студентів), планомірну, систематичну передачу змісту освіти й формування необхідних якостей особистості; учіння (научіння) - процес діяльності того, хто навчається (як під керівництвом, так і в ході самоосвіти), спрямований на засвоєння змісту освіти й досвіду навчально-пізнавальної діяльності [1, с. 126].

Ознаками навчання як дидактичного процесу є

- спрямованість на досягнення цілей, обумовлених навчальною програмою;
- наявність того, хто навчає, і тих, хто навчається;
- спільна навчально-пізнавальна діяльність того, хто навчає, і тих, хто навчається;
- спеціальна планомірна організація й керівництво;
- цілісність, єдність, тривалість, систематичність;
- цілеспрямована взаємодія того, хто навчає, і тих, хто навчається, у процесі якої відбувається досягнення запланованих результатів [3, с.4].

Учіння обумовлюється й спрямовується змістом освіти, діяльністю вчених-викладачів, що навчає й формує, і передбачає самостійну роботу

студента. Зміст учіння містить у собі види діяльності, освоєння яких передбачається відповідною спеціальністю, і знання, на яких ці види діяльності засновані.

У діяльності навчання досить дискусійним є становище того, хто навчається, оскільки він виступає тут у двох іпостасях - і об'єкта, і суб'єкта. Ця обставина обумовлена тим, що діяльність того, кого навчають, спрямована на перетворення самого себе, у даному випадку - на самонавчання й самоосвіту. І зрозуміло, що хоча той, кого навчають, і є об'єктом викладання й учіння, сказати, що він є об'єктом навчання не буде правильним. Тим більше не можна говорити про те, що той, кого навчають, є лише суб'єктом навчання, тому що в навчанні два суб'єкти - той, хто навчає, і той, кого навчають. І те, що «той, кого навчають, повинен стати й об'єктом, і суб'єктом навчання», є одним із вирішальних методологічних принципів педагогіки, який на сьогодні визначений у якості спрямовуючого вектору розвитку педагогічної науки.

Під поняттям «навчальний процес» розуміють специфічний процес навчання у певному навчальному закладі. Навчальний процес охоплює всі компоненти навчання: діяльність викладача, діяльність тих, хто навчається, засобів, за допомогою яких здійснюється цей процес, форми, у яких він реалізується [1, с.68]. На відміну від цього дидактичне поняття «процес навчання» охоплює тільки діяльність того, хто навчає, та діяльність того, хто навчається [2, с.16].

Процес навчання у вищій школі В.І. Лозова розглядає як спеціально організовану взаємодію суб'єктів пізнавальної діяльності, яка моделюється (визначаються її цілі, завдання, зміст, структура, методи, форми, мотиви навчальної діяльності студентів, функції навчання) для активного опанування студентами основами соціального досвіду, накопиченого людством у різних галузях науки з метою розвитку інтелектуальної, чуттєво-вольової сфер їхньої життєдіяльності, виховання потреби в самоосвіті, самовихованні [3, с. 89].

Основними функціями процесу навчання є - освітня, розвивальна та виховна. Поряд з ними, з огляду на сучасне розуміння змісту освіти, навчання виконує також комунікативну й управлінську функції. У вищій школі провідні функції навчання доповнюються професійною функцією. За М.М. Фіцулою, значення професійної функції виявляється в тому, що навчально-виховний процес набуває професійної спрямованості [4, с. 80], що однак не означає його орієнтацію на суто прикладний характер.

Особливість організації навчального процесу у вищій школі сьогодні означає необхідність реалізації всіх функцій, що забезпечується введенням трьох основних циклів підготовки фахівця:

1. Гуманітарної та соціально-економічної підготовки.
2. Математичної, природничо-наукової підготовки (для спеціальності «Математика»).
3. Професійної та практичної підготовки.

Та, крім того, розподілом навчального навантаження на нормативну та варіативну частини.

Основними особливостями навчання у вищій школі є наступне:

- Засвоєння наукових знань і набуття практичного досвіду відбувається під знаком професійної спрямованості, тобто у плані підготовки до діяльності в галузі обраної професії.
- Вивчення науки та її розвитку. Студент опановує процесом формування наукових знань і методами самої науки, знайомиться з її проблемами, завданнями та способами їхнього вирішення.
- Поєднання наукового й навчального процесів. Самостійна навчально-пізнавальна діяльність студентів протікає разом з дослідницькою роботою [2, с. 6].

Навчальний процес у вищій школі може бути представлений у вигляді певного комплексу співвіднесених і взаємообумовлених компонентів певної системи. Така система, за С.І. Архангельським, носить характер складної адаптованої поведінки сторін - того, хто навчається, і того, хто навчає, на основі руху й аналізу навчальної інформації [1, с. 264].

Виходячи з цього, основними структурними елементами навчального процесу виступають:

- цілі навчання, які є ідеальною моделлю бажаного результату засвоєння змісту освіти;
- зміст освіти, під яким розуміється педагогічно адаптований соціальний досвід;
- методи навчання й учіння;
- організаційні форми навчання;
- реальний результат

Побудова системи навчального процесу перш за все виходить із загальних завдань вищої освіти та професійної підготовки фахівця даного профілю. Відтак, система навчального процесу у вищому навчальному закладі є підсистемою, ієрархічно підпорядкованою системі освіти даного суспільства та, у свою чергу, перебуває у прямих та опосередкованих зв'язках з галузевою наукою, частковими методиками. Ці зв'язки визначають провідні методи, форми, засоби організації навчального процесу.

Список використаних джерел:

1. Педагогика : учеб. пособ. / под ред. Ю. К. Бабанского. – М. : Просвещение, 1988. – 479с.
2. Буюева Л. П. Человек, культура и образование в кризисном социуме / Л. П. Буюева// Almamater. – 1997. – № 4. – С. 11–17.
3. Радугин А. И. Философия: курс лекций : учеб. пособ. для студ. вузов / Радугин А. И. –М. : Центр, 2003. – 270 с.
4. Михайличенко І. В. Способи оптимізації формування професійної культури працівників органів внутрішніх справ / І. В. Михайличенко // Наукові записки : зб.наук. пр. / [упоряд. Р. М. Романов] ; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. –Кіровоград : [б. в.], 2004. – Вип. 54. Педагогічні науки. – С. 117–121.